

Bachelors en masters (2)

Over bevoegdheden voor kunstvakdocenten

Maarten Tamsma

In het voorjaar van 2007 informeerde ik de lezers van Kunstzone en het Maandblad over de verwarrende situatie rond de nieuwe bevoegdheden (nu *bekwaamheidseisen*) voor de docenten kunstvakken. In Kunstzone 2/3-2007 werd mijn tekst in zijn geheel afgedrukt. De redactie van het Maandblad (maart 2007) plaatste een sterk ingedamppte versie met een verwijzing naar de NVTO-website voor de gehele tekst.

De huidige redactie van Kunstzone meende dat de ontwikkelingen op het master-front een vervolgartikel rechtvaardigen. Dat kan niet worden ontkend. Dus een tweede termijn voor deze weerbarstige materie. Lees en huiver.

Kernthema

Waarom is een eerstegraads bevoegde docent in alle andere schoolvakken een master met een studietraject van vijf jaar en moeten de kunstvakken het doen met een vierjarige hbo-bachelor-studie? Een kwalificatie die in alle andere vakken tot een tweedegraads bevoegdheid leidt.

Wie het voortraject van deze ingewikkelde zaak nog eens wil doorlezen, verwijs ik uitdrukkelijk naar genoemd nummer van Kunstzone of de website van dit blad, waar de betreffende tekst digitaal is te bekijken of te downloaden.

Een samenvatting

Ik beschreef hoe sedert de afschaffing van de vijfjarige studieduur van onze eerstegraads docentenopleidingen, eind jaren tachtig, door velen (onder andere inspectie, visitatiecommissies, opleidingen en andere kennis-hebbenden) is gepleit voor terugkeer naar een vijfjarige studietraject voor deze bevoegdheid. Alleen de kunstvakken zetten na een vierjarige hbo-studie een eerstegraads docent in het onderwijs (met havo-vooropleiding). Ook bij lichamelijke opvoeding is dat het geval, maar dat vakgebied kent geen eindexamen (VHO-) component. Alle andere schoolvakken hebben daar vijf jaar voor nodig (veelal met vwo-voortraject). Kunstvakken zijn blijkbaar makkelijker of zoiets.

In 1999 kreeg de minister een breed gedragen advies van de *Projectorganisatie Kunstvakonderwijs* (ProKuo) over de herinrichting van deze sector. Voor wat betreft de docentenopleidingen werd voorgesteld de tweede- en eerstegraads opleidingen te convergeren tot één ongedeelde/ongegradeerde *vijfjarige* opleiding. Ongedeeld staat voor zowel binnen- als buitenschools. Ongegradeerd staat voor *volledig bevoegd*, dus zowel tweede- als de eerstegraads. De politiek besloot conform, behalve die vijfjarigheid, die bleef vierjarig. Intern redeneerde men dat later op te stellen opleidingsprofielen zouden aantonen dat het nooit in vier jaar kan. Dan zou die vijfjarigheid vanzelf komen.

Het kunstonderwijs laat zich vervolgens verrassen door de nieuwe bachelor/master-structuur. Vijfjarige bachelors bestaan niet, dus moest de vijfjarigheid gezocht worden in

een extra master-jaar. Opleidingsprofielen worden daarop geschreven door het KVDO, het overlegorgaan van de gezamenlijke kunstvakdocentenopleidingen.

Er volgt een discussie over een *Master-plus-variant* (bachelors tweedegraads, zoals vroeger bij beeldend, naast een eerstegraads master), of de *Master-min-variant*: alleen de ckv2-bevoegdheid in de master. De bachelor-docent geeft (eerstegraads-) bevoegd ckv3. Hierover is onenigheid binnen het KVDO.

Een arbitrerende uitspraak van de HBO-raad wordt gevraagd, maar niet verkregen.

De opleidingsprofielen voor de bachelor en master worden uiteindelijk door het werkveld gevalideerd op basis van de *Master-min-variant*. De bachelor is dus niet volledig bevoegd. De bevoegdheid voor ckv2 gaat immers naar de master.

De HBO-raad laat een weeffout ontstaan door de lopende ongegradeerde opleidingen van na de conversie op basis van deze gevalideerde (*gegradeerde!*) profielen te laten functioneren. De hbo-bachelor blijft dus toch *volledig bevoegd*. Voor zo'n opleiding zijn nooit profielen gemaakt, laat staan gevalideerd. De kunstvakken hebben zo hun uitzonderlijke en devaluerende *status-aparte* zelf bestendigd!!

Master-opleidingen gaan vanaf 2006 op diverse instituten van start. Op basis van het gevalideerde masterprofiel wordt bekostiging aangevraagd. Uiteindelijk honoreert de staatssecretaris jaarlijks honderd opleidingsplekken. Om het civiel effect van die opleiding wordt met een grote boog heengelopen. De meerwaarde van de master wordt gezien als aanvullend op de bekwaamheden die de volledig bevoegde bachelor al heeft. Of eigenlijk: de bachelor is wel bevoegd, maar op sommige punten nog niet zo bekwaam.

De Wet BIO (Beroepen in het Onderwijs) doet zijn intrede: *bevoegdheden* zijn *bekwaamheden* geworden. De *Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie* (NVAO) gaat over de toetsing van het opleidingsniveau.

Tot zover (ongeveer) de stand van zaken bij het publiceren van het vorige artikel.

Duidelijkheid

Sommigen hebben hun invloed aangewend om boven water te krijgen waarom de HBO-raad, na het binnenhalen van de bekostigde masteropleidingen, niet is overgegaan door de toegezegde bekwaamheidsconsequenties bij de minister te verzilveren.

Een schimmig schaakspel met onbekende pionnen. Niemand weet eigenlijk wie wanneer waar heeft besloten dat de vierjarige hbo-bachelor, in strijd met de voornemens en wensen van (ook) de opleidingen, mede moest kwalificeren voor het hele VHO (Vorbereidend Hoger Onderwijs: lees Tweede Fase, het eerstegraads gebied).

Om die duidelijkheid te krijgen heeft een van de validerende werkveldvertegenwoordigers, de NVTO, de kat vorig jaar dan maar zelf een bel aangebonden. Eerst is geprobeerd via het collegiale overleg van het *SamenwerkingsBeraad KunstvakVerenigingen* (SBKV) een gezamenlijke brief op te stellen namens alle vakverenigingen. Dat bleek niet mogelijk en veroorzaakte zelfs een bestuurscrisis. De motieven van een aantal tegenstemmende verenigingen zijn mij onbekend.

Initiatieven

De materie was te zwaarwegend om te laten lopen. Nu geen vijfjarigheid binnenhalen zou de kans daarop voor decennia verprutsen.

De NVTO schreef de HBO-raad op 2 juli 2007 een brief met het verzoek '*de beoogde consequenties in de vorm van een aanpassing van de bevoegdheidsregeling in gang te zetten*'.

Omdat er op 2 november nog geen antwoord was, ging er een brief naar de staatssecretaris met eenzelfde verzoek. Vroeg of laat zou de afwikkeling van deze kwestie toch bij haar terecht komen. Waarom dus nog langer wachten? Het werkveld had er drie jaar na de betreffende valideringen toch recht op te weten waar het aan toe was. Een antwoord van de HBO-raad kwam spoedig daarna alsnog. Portee: het Netwerk KVDO kreeg de opdracht de bestaande opleidingsprofielen te evalueren en in afwachting daarvan was het niet opportuun een uitspraak te doen over het civiel effect van de master. De brief bevatte voorts geen enkel concreet tijdpad. Kortom: weer vertraging, uitstel, afstel (?).

Verwijzingen naar een beoogd '*samenhangend overleg met het werkveld*' verbaasde het NVTO-bestuur. Het enige werkveldoverleg dat ooit, drie jaar geleden, had plaatsgevonden (de profielvalideringen) was immers genegeerd.

Blijkbaar was de HBO-raad ineens van mening dat het KVDO, een gezelschap dat tevoren niet tot een eensluidend oordeel over de civiele reikwijdte van de bachelor en master was gekomen, daartoe nu wèl in staat zou zijn. En dat met beduidend gecompliceerder ingrediënten: waarom zouden opleidingen zonder master hun 'eerstegraads'-status willen prijsgeven voor een gegradeerde bevoegdheid? Kortom het NVTO-bestuur was sceptisch over het welslagen van deze route en heeft betrokkenen (HBO-raad en KVDO-overleg) dat ook laten weten.

Als gevolg op de brief aan de staatssecretaris volgde op 29 januari jongstleden een overleg op het ministerie. Een NVTO-deputatie kreeg gelegenheid de casus nog eens toe te lichten en voorzag de aanwezige ambtenaren van een keur aan stukken waaruit de weeffout van de opleidingsprofielen nog eens bleek. Kernthema: graag actie om de master alsnog de beoogde civiele status te geven.

In het gesprek benadrukte de OC&W-delegatie dat het ministerie de regie over de bekwaamheidseisen (de oude bevoegdheden) sedert de invoering van de Wet BIO uit handen heeft gegeven. Opleidingen bepalen zelf wat ze denken te kunnen waarmaken en leggen dat ter accreditatie voor aan de NVAO. Als die akkoord is, is daarmee de kous af. Alleen in excessen (het werkveld klaagt massaal over de startbekwaamheid van gediplomeerden) kan/wil het ministerie wat doen. De NVTO moest dus bij de opleidingen en de NVAO zijn. Bovendien, zo bleek later ook uit het antwoord van mevrouw Van Bijsterveld (brief van 10 maart jongstleden), was zij van mening dat het handhaven van de vierjarigheid een wens van het werkveld was geweest. Dit laatste is pertinent onjuist. Althans het NVTO-bestuur kent tussen het ProKuo-rapport van 1999 en de bekostigingsceremonie rond de master (2005) geen stukken waaruit consulten in deze, laat staan de uitgesproken wens hiertoe, zijn beschreven. Was er maar zoiets concreets geweest!

Voorts vond ze dat onze master de volledig bevoegde bachelor kansen biedt 'zijn bekwaamheid te onderhouden of verder te ontwikkelen'. Een veredelde nascholing dus. Ik vraag me af hoe de masters van de andere schoolvakken daar over denken. Daar acht men master-kwalificaties wèl onontbeerlijk voor een VHO-docent. Opnieuw: kunstvakken zijn blijkbaar makkelijker. Erger nog, sommige vakgenoten vinden dat blijkbaar ook.

Een en ander was aanleiding om nog één keer op de zaak terug te komen. De staatssecretaris kreeg op 24 april een tweede brief met aanvullende motieven. Voorts met een verwijzing naar de voorbereiding voor de 'examens-oude-stijl', die immers destijds helemaal uit de profielen waren weggeschreven. In de redactie jaren (2002-2003) leek dat

fenomeen een aflopende zaak en is daarom nooit expliciet in de bekwaamheidseisen meegenomen. Dans en drama hadden zelfs geen examens 'oude stijl'. Het verrassende besluit van voormalig minister Van der Hoeven om de oude examens te laten voortbestaan levert een complicerende factor op: is de bachelor hiervoor bekwaam?

Tamelijk triviaal, ... maar toch..., was de verwijzing naar de mogelijkheid van toekomstige salarisdifferentiatie. De volledig bevoegde kunstdocent zal in het huidige regiem hbo-bachelor blijven en bij een koppeling opleiding/salaris dus minder gaan verdienen (want hbo-bachelor = tweedegraads) dan alle andere 'volledig bevoegde' docenten op school. Zij hebben immers een master.

De NVTO heeft inmiddels alle instituten met kunstvakdocentenopleidingen aangeschreven. Hen is gevraagd aan te geven hoe de opleiding het vierjarige studietraject heeft ingepast in de bekwaamheidseisen voor een volledige (ook VHO-) bevoegdheid, hoe men omging met de 'weeffout', en of er is teruggekomen op de wenselijkheid aan te sturen op een vijfjarig gegradeerd studietraject, zoals in 2004 gevalideerd.

Naar ik begrijp is het NVTO-bestuur voornemens met de uitkomsten van dit onderzoek een overleg met de NVAO te starten.

Tot zover de stand van zaken van een poging de volledig bevoegde kunstdocent te ontdoen van zijn devaluerende status als semi-tweedegrader: een hbo-bachelor.

Wordt vervolgd.